

Hans Hedtofts nytårstale

Taler

Hans Hedtoft
Statsminister

Dato

1. januar 1955

Sted

Radiotransmitteret

Så hørte vi i nat endnu en gang nytårsklokkerne. 1954 er i gået over i historien; vi skriver 1955.

Hver af os har vel i aftes set os tilbage og spurgt, om året, der gik, for os var et godt eller et dårligt år. Vi har tænkt på, hvad det bragte hver enkelt af os af sorger og af glæder. Og samtidig har nok de fleste ønsket at kunne løfte en flig af fremtidens kappe og se ind i det år, vi nu skal gennemleve. Hvad bringer det? Hvilke krav stiller det til os?

Det er så let at stille spørgsmålene. Og det er så svært at svare på dem. Vort perspektiv, vort synsfelt fremover er kun kort og usikkert, Og dog er det ud fra det, vi efter bedste overbevisning må tilrettelægge vore handlinger. Det gælder for os alle i vor private færden. Det gælder i forholdet til vore kære og nærmeste, til sundhed og til sygdom, til liv og til død. I vort daglige liv omkring arbejdsplads og erhvervsvirksomhed. Men det gælder også i vort samfundsmæssige fællesskab, i politikken og økonomiens større linjer; og det er jo det fælles, ikke det personlige, jeg her i dag skulle sige nogle ord om.

Det år, vi nu går ind i, er tiåret for Den Anden Verdenskrigs ophør og tiåret for Danmarks befrielse. Mon ikke vort største ønske ved dette nytårsskifte er ganske det samme som det håb, vi så brændende nærede ved det måske bitreste årsskifte i vort lands nyere historie, nytåret 1944-45?

Vi var fattige dengang. Rigtig fattige. Vi var plyndret systematisk, Vore sind var sårede, vor frihed stængt inde, og vore idealer om retfærd og medmenneskelighed var trådt under fode. Én ting var imidlertid ikke bristet for os: Vor tro på at befrielsens time kom stadig nærmere og vort brændende håb om fred.

Og freden kom jo. Måske ikke helt som mange havde troet det. Ikke så klart og udelt som vi havde ventet. Den kom langsomt, men med nye problemer og med ny risiko for en endnu værre verdensbrand gemt under sin lyse kappe. Hvor den nazistiske aggression og umenneskelighed var slået og drevet bort, opstod frygt for nye totalitære magters ufredelige adfærd. En ny verdenshistorisk modsætning tonede frem, modsætningen mellem Øst og Vest. Et nyt nervepressende spil begyndte.

Beretninger om nye våbens frygtelige ødelæggelsesvirkning fyldte forsiderne i vore aviser. Og igen følte vi, hvor nært vort land ligger ved de geografiske skæbepunkter. Stod vi alene, hvis det blev alvor, måtte vi se en frygtelig skæbne i møde.

På så mørk baggrund har dansk udenrigspolitik måttet formes i de snart ti år siden 1945. Dette samtidig med, at vi har haft og stedse har svære økonomiske problemer at kæmpe os igennem.

Alle kender den udenrigspolitiske løsning, vi valgte. Frem for at stå alene i en verden af utryghed valgte vi at slutte nært forbund med den del af verden, der er os nærmest: demokratiernes vestlige sammenhold. Det er rigtigt, at det har kostet ofre at være med i dette samarbejde. Men vi har ofret mindre end de fleste, og vi har fået hjælp til vort bidrag til det fælles fredsværn. Det har ikke manglet på advarsler fra folk, der mente, at det, vi her indlod os på, ville vise sig forkert; at vore ofre ville være forgæves, og at man ikke gennem atlantsamarbejdets politik sikrede freden, men måske snarere forringede dens muligheder. Så langt vi kan se i dag, har disse skeptikere ikke fået ret. Der er fred i verden i dag — mere end for fem år siden, da den nordatlantiske pagt blev sluttet.

Ved sidste årsskifte kunne vi fastslå, at kanonerne var tavse ved fronterne i Korea, og at den afsluttede våbenstilstand hidtil var blevet holdt. Efter de tolv måneder, der er forløbet siden, holder denne våbenhvile stadig. Og endnu en grusom krig er siden bragt til afslutning: Indokinakrigen. Vel forekommer stadig enkelte ufredshandlinger på halvøen Malakka, og vel spores ufred enkelte steder i Afrika. Men organiseret krig forekommer ingen steder. Freden er mere udbredt i verden end måske på noget andet tidspunkt i århundreder af menneskehedens lidelsesfyldte historie.

Det vestlige samarbejde er i disse år blevet stadig yderligere udbygget, og den forsvarsmæssige styrke er øget. Samtidig har de vestlige magter stedse positivt vist deres fredsvilje, deres vilje og evne til forhandling og deres ønske om at komme enhver realistisk forsoningsmulighed i møde. To gange i det forløbne år mødtes Øst og Vest ved forhandlingsbordet. Først i Berlin og siden i Genève. Var resultaterne for Europas vedkommende end små, så var det, at man kunne mødes til fredelige forhandlinger, dog i sig selv et gunstigt tegn.

Nu står vi udenrigspolitisk foran et både stort og vanskeligt skridt: Vesttysklands optagelse i det vestlige samarbejde med ret til et kontrolleret og begrænset tysk forsvar, der skal suppleres med engelske og amerikanske styrkers permanente tilstedeværelse på det europæiske fastland. Vi, der går ind for en positiv løsning af dette svære problem, giver os ikke ud for, at vore følelser skulle være anderledes end hos de medborgere, der advarer; ej heller nægter vi at se den risiko, denne løsning indebærer. Men vurderet i historiens lys tror vi, at risikoen ved stadig at holde Vesttyskland udenfor er større.

En gennemførelse af Paris-aftalerne hindrer efter vor opfattelse ikke en fremtidig ordning af de spørgsmål, der skiller Øst og Vest, men vil tværtimod kunne medvirke til at skabe realistiske forudsætninger for ny forhandling om de uløste spørgsmål.

I De Forenede Nationer er forhandlingerne gået videre om atomenergiens fredelige udnyttelse og om nedrustningen. Endelige løsninger er desværre ikke nået, men det er dog bemærkelsesværdigt, at man i begge disse spørgsmål, der måske kan blive afgørende for alle folkeslags fremtid, er nået frem til foreløbige vedtagelser om, hvilke der bestod enighed mellem Vestmagterne og Sovjetunionen.

Inden jeg vender mig til spørgsmål af mere indrepolitisk interesse, vil jeg gerne sende en varm hilsen til dansksindede sydslesvigere og takke alle for udholdenhed og trofasthed mod dansk kultur.

Mindretallets velfærd ligger alle danske stærkt på sinde, og vi sætter vor lid til, at det i det nye år må lykkes at finde frem til en løsning af mindretallets betydningsfulde problemer, en løsning, der skal baseres på tolerance og gensidig forståelse og tillid for at fremme et godt naboforhold mellem Danmark og det nye Tyskland.

På hjemlig grund har vi med 1954 gennemlevet det første fulde år under den nye Grundlov. I nytårstalen i fjor sagde jeg, at det efter min opfattelse ville have været bedre for vort folkestyre, hvis det var lykkedes efter septembervalget i 1953 at tilvejebringe en flertalsregering. Men jeg føjede til – vel vidende, at man i politik må indrette sig på det mulige – at mindretalsregeringer godt kan fungere i dette land. Bortset fra befrielsesregeringen under afdøde Vilhelm Buhls ledelse har vi jo, siden krigen sluttede, ikke kendt andet end mindretalsregeringer.

Men jeg vil gerne igen erindre om, at når det herhjemme trods mindretalsregeringers vanskelighed ved at disponere på længere sigt og trods de – efter nordiske forhold – relativt hyppige regeringsskifter lykkedes at føre genopbygningens politik igennem, så var det, fordi regering og opposition hidtil i afgørende ting havde følt fælles ansvar.

Om denne forudsætning også blev opfyldt i dette første år under vor nye forfatning, er det vel berettiget at sætte et spørgsmålstejn ved. Jeg skal her i dag nøjes med at udtale det håb, at viljen er til stede til fremover at skabe størst mulig samling om de afgørende problemer, som skal løses, og om de reformer, der efterhånden bør modnes til gennemførelse. Alle vil stå sig ved, at sammenholdet om de væsentlige ting sættes foran snævre partiformål.

I dagens økonomiske diskussioner glemmes det ofte, at enhver, der i vort demokratiske samfund har en medindflydelse – og det er mange – det er mindretalsregeringen, og det er oppositionen, det er de store erhvervsorganisationer, der ønsker at bevare deres handlefrihed, det er de faglige organisationer, det er finansverdenens folk. Ja, alle har de medindflydelse og medbestemmelsesret. Alt for ofte glemmer man, at alle disse faktorer også har et medansvar for den økonomiske udvikling

Dansk indenrigspolitik i 1954 kom til at stå i økonomiens tegn. Fra udlandet mødte vi vilkår af varierende art. Den amerikanske økonomi gik fra en periode af tilbagegang og produktionsnedgang ind i en periode med stabilisering, som her ved årsskiftet ledsages af troen på en noget højere produktion og beskæftigelse.

I Vesteuropa derimod har der hele året været en stigende linje, og for det nye år

går den almindelige forventning ud på yderligere stigning i produktion og forbrug omend måske i langsommere takt end i 1954.

De gunstige kår, en sådan udvikling i Europa skulle have givet dansk eksport, har nok gjort sig gældende, men er delvis blevet hæmmet af andre faktorer fortrinsvis af handelspolitisk art. De aftaler, landbrugs erhvervet i årets løb indgik med England, blev ikke uden skuffelser. Vi følte os berettiget til en forhøjelse af flæskeprisen, men vi fik den ikke, og smørprisens fald betød en direkte nedsættelse af vor indtjenings evne. I forhold til Tyskland mødtes vi af de samme hindringer for den fri handel, som vi har kendt tidligere.

Told og andre former for importregulering hindrede vor landbrugseksports frie udfoldelse, mens vi fra dansk side holder den største del af den tyske eksport til Danmark på friliste.

Endelig blev en gunstig fortsættelse af vort handelssamkvem med Rusland standset ved krav fra sovjetisk side – krav, som vi ikke kunne opfylde.

Årets valutariske resultat er velkendt. I alt blev vor valutastilling forringet med omkring 500 millioner kroner. Dette er ingenlunde ensbetydende med, at landets valutabeholdning er udtømt. Vi har hele tiden haft og har stadig en kontant kassebeholdning. Den andrager i øjeblikket over 600 millioner kroner fortrinsvis i dollar. Alligevel er nedgangen betydelig, og selvom de sidste opgørelser har vist nogen bedring, vil det være letsindigt at slå sig til ro hermed. Ud over de ved September-førliget opnåede resultater må vi fortsat i lovgivningen tage de nødvendige finansielle hensyn, for at man kan være sikker på varigt at have skabt en udvikling, der fremover sikrer sundheden i vort økonomiske liv. Træffes sådanne foranstaltninger ikke, kan tendenser til ny nedgang risikeres.

Det vil imidlertid være urigtigt, og det er også illoyalt at lade valutabilledet alene stå som særkende for det svundne års økonomi. Ganske som i det øvrige Europa var Danmarks økonomi på væsentlige områder præget af fremgang og af opgang.

Produktionen er steget. For industriens vedkommende er vi nået op på den højeste produktion, landet overhovedet nogensinde har haft.

Stigningen for industriproduktionen og for landbrugets animalske produktion i det forløbne år anslås til 4½ %. Landbrugets afgrøder af korn, græs, roer og så videre er derimod faldet som følge af dårlig høst. I forhold til i fjor er nedgangen 13 %. Når dette virker så stærkt, er det dog især på baggrund af rekordhøsten i 1953. Også i forhold til et såkaldt normalt høstår er der dog en mærkbar nedgang.

Landets samlede eksport målt i værdi voksede i årets løb med cirka 7 %. Tager vi industrieksporten alene, bliver fremgangen hele 12 %. Boligbyggeriets fremgang for 1954 kan anslås til cirka 10 %. Og den samlede anlægs- og byggevirksomhed er vokset cirka 5 %.

Forbrugets udvikling er meget vanskelig at gøre op, men en stigning på omkring 5 % er nær det sandsynlige.

For beskæftigelsens vedkommende har landets arbejdere og erhvervsdrivende kunnet glæde sig over en høj og en stabil beskæftigelse, omtrent på et så højt niveau som er opnåeligt i dette lands omskiftelige klima.

Der er ingen, der kan nægte, at denne udvikling for vort erhvervsliv, for produktion, for eksport og beskæftigelse rummer mange gunstige træk. Og de udtalelser, vi ser nu her ved årsskiftet fra en række ledende erhvervsfolk, bekræfter da også denne opfattelse.

Når vi alligevel fik valutanedgangen, så kan det kun forklares ved, at fremgangen på visse punkter har været for stor. Vi har søgt at opfylde de mange ønsker inden for bygge- og anlægsvirksomhed for hurtigt, og tilbøjeligheden til straks at bruge hele indtægten har i alle kredse været for kraftig. Netop af disse grunde måtte regeringen gribe ind i sommerens løb, nedskære visse offentlige udgifter, blandt andet i forbindelse med forsvaret og det offentlige byggeri; netop derfor vedtog Folketinget i september en række foranstaltninger, som sigter på at bedre statens finanser og øge statsregnskabets overskud; netop derfor foretog regering og Nationalbank i fællesskab en kreditstramning, som nu føles hårdt af dele af erhvervslivet, og som forhåbentlig, efterhånden som andre økonomiske forholdsregler træffes, kan lempes igen.

Vi må indstille os på et år i stabiliseringens tegn. Produktionen må sættes yderligere op, og forhåbentlig går vi et bedre høstår i møde. Yderligere

forbrugsstigning må udskydes, indtil de økonomiske faktorer og især betalingsbalancen er bragt i bedre og mere varig ligevægt.

Dette, at søge den samfundsøkonomiske balance nået under vilkår, der fortsat muliggør voksende produktion og stor beskæftigelse, det er vores økonomiske opgave i 1955. Vi skal under dette arbejde ikke glemme de vanskeligheder, der føles i de hjem, der rammes af vinterarbejdsløsheden. Vi skal også tænke på, at der findes landbo- og andre hjem, hvor pengestramningen i dag er mærkbar. Mange kræfter må virke sammen, for at de mål, vi har sat os, kan nås på tilfredsstillende måde.

Det ville dog være utaknemmeligt af os på denne nytårsdag kun at tænke på vanskelighederne. Jeg nævnede før, at 1955 er tiåret for landets befrielse. Husker De forholdene i 1945? Jeg skal ikke fordybe mig i, hvad man dengang og endnu en rum tid efter havde af rationeringer og erstatningsvarer og meget andet. Men lad mig for at karakterisere udviklingen bare nævne et par andre træk:

Vor af krigen mishandlede handelsflåde er nu genopbygget, ja, mere end det: Den er større, og den er mere moderne, end den var, da krigen brød ud.

I landbruget har en omfattende udvikling fundet sted. Gennem nye dyrkningsmetoder udnyttes den danske landbrugsjord bedre end nogensinde før, besætningerne er fuldt genopbyggede, og landbruget er i topform i færd med at genvinde sin førende internationale stilling.

Også industrien har gjort store fremskridt, store tekniske forbedringer er sket, og industrieksportens vækst er det bedste bevis herpå. Produktionen af elektrisk kraft er steget voldsomt uden dog fuldt ud at kunne dække de fremtidige behov.

Fiskerierhvervet har øget sin indsats, og i handelen kommer nye salgsmetoder frem.

Man kan tage det som et samlet udtryk for hele det produktive danske samfunds større ydeevne, at mens vort folketal i forhold til 1938 er steget med 15 %, så er den samlede produktion gået i vejret med det dobbelte, altså med i alt 30 %.

På Færøerne er der ligeledes i efterkrigsperioden – uanset vanskeligheder og

brydninger – sket en stabilisering. Jeg hilser det færøske folk og ønsker, at vi fremover med god vilje kan mødes i samarbejde og mødes på lovens grund. I

Grønland fuldbyrdes efter folkets ønske en fredelig revolution, der skal opfylde Landsrådets og vort ønske om bedre og sundere levedforhold. Jeg sender vore grønlandske landsmænd en hilsen. De Forenede Nationer har nu godkendt jeres ændrede statsretslige stilling. Jeg byder velkommen til et samarbejde under mottoet: Lige rettigheder, lige pligter.

De kendsgerninger, jeg her har nævnt om genopbygningsarbejdet inden for alle dele af det danske rige, er det naturligt at erindre os ved dette årsskifte. Trods vanskeligheder og hindringer – trods vekslende konjunkturer og usikre politiske forhold – på trods af alt dette, men også med støtte udefra – så er den samlede sum af tiårets udvikling, at vi kan fastslå, at genopbygningsarbejdet er vidt fremskredet.

Disse kendsgerninger bør give os både fortrøstning og inspiration til at gå i lag med det nye års opgaver. Danmark kan hævde sig, hvis vi udadtil og indadtil følger samvirkets lov.

Måtte 1955 da for os alle herhjemme – og også i vort forhold til omverdenen – og ikke mindst til de nordiske lande, der står os så nær – måtte 1955 blive et samarbejdets år.

Godt nytår, landet rundt.

Kilde

Mellbin, E.F. & Mellbin, F.-M.S. (2011) Nu gælder det Danmark! Statsministrenes nytårstaler (1. udg.) København: Lindhardt og Ringhof Forlag

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Anden Verdenskrig, Den kolde Krig 1946-1989, Nytårstale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/hans-hedtofts-nytaarstale-1955>